

Durmuş Hocaođlu

Siyâset ve Kirlilik: II

İnsan'ın Yaratıldığı Eğri Odun

Gelecek., Yıl: 1., Sayı: 07., 23.03.2001-29.03.2001., s.10

Durmuş Hocaođlu, *Gelecek* Yazıları Sıra No: 07

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Siyâset ve Kirlilik: II: İnsan'ın Yaratıldığı Eğri Odun”, *Gelecek.*, Yıl: 1., Sayı: 07., 23.03.2001-29.03.2001., s.10

Siyâset ve İnsan tabiatı üzerine bundan önceki yazımızda aktarmış olduğumuz paragrafında Kant'ın söylemek istediği şeyi, şu şekilde özetleyebiliriz:

İnsan'ı insan yapan iki temel faktör vardır: Toplumsallık ve Toplum-dışılık; yâni İhtiras. Bunların ikisi birbirine zıttır; ama aynı zamanda birbirinden de ayrılamazlar; “antagonizma” terimi ile kastedilen budur. Şöyle ki: İnsan, herşeyden önce bir cemiyette dünyaya gelir ve sâhip olduğu Düşünme, Din, Dil, Evlâd, Nesil, Mal, Mülk gibi bütün maddî ve mânevî varlık ve değerlerini bu cemiyet içerisinde ve diğer insanlarla olan birlikteliği çerçevesinde kazanır. Fakat diğer yandan da yine bütün Varlık küresi içerisinde en önemli varlık olarak kendisini görür; kendisini bütün mevcûdâtın merkezine kor; dünya hayatı süresince birçok şeylere sâhip olmaya çalışır; hattâ imkânlar muvâcehesinde herşeyin en iyisini kendisi için ister; bunu da yine hem maddî ve hem de mânevî ihtiyaçlar ve inançlar çerçevesinde yapmak ister. Yâni, meselâ kudret, zenginlik, güç gibi maddî talepleri yanında kendi düşünce ve inançlarının birçokları tarafından da paylaşılması gibi mânevî talepleri vardır. İşte bütün bunlar, fertlerin ve fertlerden oluşmuş muhtelif toplumsal tabakaların arasında ihtilâflar, çekişmeler, çakışmalar ve çatışmalar doğmasına sebebiyet verir.

İmdi, insanlarda bu ihtiraslar olmayacak, yâni herkes elindeki ile tam olarak iktifâ edecek olursa, ihtilâfların ve çatışmaların vuku' bulmadığı ve binâenaleyh Siyâset'in mevcut olmadığı; ama buna mukaabil, her günü birbirinin aynı olan, monotonik, hiç değışmeyen bir yaşantının ortaya çıkacağından, insanlığın hep aynı statik konumda kalacağından ve ilerleme ve gelişmenin adının bile anılamayacağından kuşku duyulamaz. Kant'ın “*İnsanda, bencil çabalarını ilerlettikçe kaçınmazcasına karşılaştığı dirence sebep olan (kendi başlarına alındıklarında hiç de takdire layık olmayan) bu toplumdışı nitelikler olmasaydı, o tam uyumlu, yetinen, karşılıklı sevgiye dayanan bir Arkadyalı çoban hayatı sürdürürdü. Ama o zaman bütün beceriler sonsuza dek çekirdek halinde gizli kalırdı; ve güttükleri koyunlar kadar uysal olan insanlar, hayatlarını, sahibi oldukları hayvanların hayatından daha değerli kılamazlardı. Uğrunda yaratıldıkları amaç, akıl sahibi olmaları, doldurulmamış bir boşluk olarak kalırdı*” derken kastetmiş olduğu da tam olarak budur: İhtirassız insanlardan oluşmuş, mutlu, uysal, kavgasız, ama hep yaratıldığı gibi basit, ne ise o kalan, hiç gelişmeyen ve gelişme imkânı da bulunmayan bir cemiyet ve insanlık!

Şüphesiz, bu gibi bir ihtirassızlık keyfiyetinin çatışmaları önleyeceği düşünülerek övülmesi mümkündür. Lâkin; her ne kadar “**ihhtiras**” kelimesinde rahatsızlık verici bir gayr-i ahlâkîlik gizli ise de, bir şeyi talep etmek ancak, az ya da çok, mutlaka “ihhtiras” ile kaabildir; beri yandan, birşey

istememek de insanlığa mugayirdir. İnsan, mutlaka ve mutlaka “birşeyler” talep eden bir varlıktır, ancak ölümler birşeyler talep etmez. İnsan, yemek-içmek ister, buna mecburdur; bu, Uexküll’ün “beslenme çemberi”dir ve Hayat ancak teğaddî eylemek ile kaabildir; binâenaleyh, her kişi bu çembere tâbidir; günahattan korunan peygamberler dahi: “*Biz peygamberleri yemek yemez birer cesed olarak yaratmadık*” diye buyuran âyet-i kerîme hâtırlanmalıdır [Enbiyâ: XXI/8]. Beri yandan Hayat, nesil devam ettirmek ile kaabildir. Bu da bir ihtirastır ve itici motoru “şehvet” olup bu da Uexküll’ün “üreme çemberi”dir. İhtiras’ın insanlık için önemini burada da görebiliriz: Çok kereler isminin telâffuzu dahi edebe mugayir addedilen bu ihtiras kaynağının kurumması hâlinde İnsanlık biter: Hayat’ın temâdiyeti cîma ile mümkündür ki buna “Hayat’ın Diyalektiği” dahi diyebiliriz: Ölü’den diri, geceden gündüz çıkaran Tanrı Teâlâ, nasıl ki çamur’dan insan neslini yaratmışsa, şehvet eyleminden ve onun netîcesi olan meni’den de fert-insanları yaratmakta, [Kıyâmet: “*Elem-yeku nutfeten min-meniyyin yumnâ*”: “*Sen atılan bir meniden (olan) bir nutfedeğil misin?*”] yâni, ‘mülevves olan’ı ‘ulvî olan’a inkılab ettirmektedir.

Şu hâlde, hâsılı, bu denli ideal, kelimenin tam mânasıyla bir “mutlak ihtirassızlık”, insanlık kavramı ile birlikte ele alınamaz.

Bunlarla birlikte mütâlea edilebilecek olan, şeref, îtibar v.b. gibi diğer ihtiras kaynakları birlikte mütâlea edildiğinde, bütün bunlara bir de en büyük ihtiras kaynağı olan kendi varlığını ve âilesini, evlâd ü iyâlini, dinini, inancını, hürriyetini, topraklarını, servet ve zenginliklerini koruma ve genişletme, hattâ başkalarının zararına olabilecek şekilde bütün bu mâlik olduklarının hudutlarını genişletme ve yayılma, tahakküm etme de eklenince Uexküll’ün “korunma çemberi”ne ulaşılmaktadır ki bütün bunların muhassalası “Siyâset” olmaktadır.

Fihakîka, Siyaset’in asıl kaynağı olan ve umûmen “korunma” adı verilen itici motor güç, bütün ihtirasların mecmû-u yekûnu olan en büyük ihtirastan kaynaklanmakta ve diğer bütün fonksiyon çemberlerinin de hemen-hemen tamâmını ihâta etmektedir.

Bu noktada Kant’ı tekrar dinleyelim: [Dünya Yurttaşlığı Amacına Yönelik Genel Bir Tarih Düşüncesi., s.121-123]:

“İnsanlığı bezeyen bütün kültürle sanat ve insanın yarattığı en güzel toplum düzeni, onun toplumdışılığının ürünleridirler. Toplumdışılığın bir disipline girmesi de onun yapısı gereğidir ve doğanın ektiği çekirdekler sanatın iticiliğiyle yetkince gelişir.

Altıncı Önerme

Bu sorun insan türünün çözeceği hem en güç hem de en son sorundur. Sorundaki düşünceden açıkça belli olduğu gibi güçlük şuradadır: İnsan türdaşları arasında yaşadıkça bir yöneticiye ihtiyaç duyan bir hayvandır; çünkü türdaşlarıyla ilişkisinde insanın özgürlüğünü kötüye kullandığı kuşku götürmez. Üstelik, akıllı bir yaratık herkesin özgürlüğüne sınır çekecek bir yasayı istese bile, gene de bencil hayvansal eğilimleri, yapabildiği yerde kendisini bu yasanın dışında saymaya sürükler onu. Kendi iradesini kıran, evrensel geçerli olan ve herkesi özgür kılan bir iradeye onu boyun eğmeye zorlayacak bir yöneticiye ihtiyacı vardır. Ama böyle bir yöneticiyi nerde bulacak? İnsan türünden başka hiçbir yerde bulamayacak. **Ama bu yönetici de bir yöneticiye ihtiyaç duyan bir hayvandır.** Öyleyse, insan ne kadar uğraşsa da, kamu adaletini kurmak için, kendisi adaletli olan en üstün otoriteyi — bunu ister tek bir kişide, ister bu amaç için seçilmiş birçok kişiden oluşan bir grup içinde arasın — elde edebileceğini söylemek güçtür. **Kendi üstünde ve yasaların gerektirdiği şekilde onu zorlayacak bir kimse olmadıkça her insan her zaman özgürlüğünü kötüye kullanacaktır.** Oysa en üst otorite hem kendi başına adaletli olmalı, hem de bir insan olmalı. İşte bu, görevlerin en zorudur ve tam bir çözümü olanaksızdır. **İnsanın yapılmış olduğu bu eğri odundan dümdüz çıkacak hiçbir şey yontulamaz”**

Kant’ın “*Kendi üstünde ve yasaların gerektirdiği şekilde onu zorlayacak bir kimse olmadıkça her insan her zaman özgürlüğünü kötüye kullanacaktır*” demesi ve bunu “*İnsanın yapılmış olduğu bu eğri odundan dümdüz çıkacak hiçbir şey yontulamaz*” hükmü ile daha da pekiştirmesi, bizâtilhî İnsan’a karşı duyulan radikal bir güvensizlik olarak yorumlanabilir.

İmdi: Hiç şüphesiz, İnsan'da bir yandan Kötülük'e ve diğer yandan da İyilik'e doğru olmak üzere iki ayrı ve birbirine zıt temâyüle de kuvvetli teveccühler bulunmaktadır. Bu noktada, O'nun, kendisini "ehsan-i taqwâm" üzere yaratan Rabbi tarafından, nasıl "esfele sâfilîn"e indirildiğinin anlatılması (Tîn) nazar-ı îtibâre alınmalıdır. İnsan, vâkia menşe' îtibâriyle eğri bir odundan, yâni kusurlu olarak yaratılmış değildir; ama içinde bil-kuvve (potansiyel) hâlde bir kusur vardır: Fenâlığa karşı temâyül. İşte, Kant'ın sözünü ettiği "eğri odun"dan murat, budur.

Bunun içindir ki, Pierre Bayle'in, "**İnsan, bütün sistemlerin yutmakta zorlandığı en sert lokmadır**" demesi çok katı bir hakîkatin ifâdesinden başka bir şey değildir. Bu îtibarla, bütün dinlerin, bütün felsefelerin, bütün ahlâk sistemlerini yönelmiş olduğu aslî gayeyi, çok basitçe, "İnsan'ı terbiye etmek" olarak da özetleyebiliriz. Allah'ın "Rabb" ismi de bunu anlatmakta değil midir? Rabb, yâni terbiye eden. Dikkat edilmelidir ki Kötülük (Şer) ve İyilik (Hayr) yalnız İnsan'a mahsustur; Hayvan için ne Kötülük mevzû-u bahs olabilir ve ne de İyilik.

Şu hâlde, Kötülüğün menşei ve menbânı başka hiçbir yerde değil, bizzat İnsan'da aramalıdır; Kötülük onun içindedir. İçinde kötülük tohumu, kötülük temâyülü taşıyan insan, şâyet herhangi bir mânî ile karşılaşmayacak, hiçbir fiilinden dolayı muâheze edilmeyecek olursa, bir Şer makinasına dönüşebilir.

Bütün bu kötülüklerin, kötülük eğilimlerinin önlenmesi veya daha doğrusu mâkul bir hadde çekilmesi, adâletin tesisi, ancak bir kamu düzeninde ve yine başka insanlar, yâni Yöneticiler eliyle yapılabilecektir. Fakat o "başka insanlar" da insandır ve aynı illet ile mâlûldür. Öyleyse, gerek dar şekil ve mânâsıyla yöneten-yönetilen münâsebetleri ve gerekse de en geniş şekil ve mânâsıyla bütün insanların birbirleriyle olan münâsebetleri kontekstinde, bizzat malzemesi olan İnsan'ın bu tam ve kâmil olarak telâfisi gayri kaabil olan kusurları yüzünden, mutlak olarak "temiz bir Siyâset" muhâl olmak mevkiinde olacaktır. Mutlak mânada Temiz Siyâset asla mümkün değildir; bu, Eşya'nın tabiatına muhâliftir. O sebeptendir ki, Siyâset, en temiz bir sûrette icrâ edildiğinde dahi, elleri kirlüten mülevves bir san'at olmaktan kurtulamaz; İnsan'ın insanın kurdu olması (Humus humulus lupus), buna mânîdir.

Siyâset, tek başına, bütün insan seyyiâtının sembolü, alemi gibidir. Binâenaleyh, Temiz Siyâset, ancak, "kirliliği az siyâset" mânâsında anlaşılmalıdır.

Bunun içindir ki, İnsanlık tarihindeki siyâsî mücâdelelerin en başta gelen önemli alanlarından birisi de, siyâset felsefesi terminolijisinde "**Siyâsî İyi**" olarak anılan ve *olan* değil de *olması gereken* siyâseti anlatan kavramın tahakkukunun; mümkün olduğunca az kirli, mümkün olduğunca çok âdil siyâsî düzenin ve işleyiş mekanizmasının irdelenmesi, tartışılması ve kurulması meselesi olmuştur.

★ ★ ★

Hâsıl-ı Kelâm: Siyâset her yerde kirli; fakat Türkiye gibi ülkelerde bu kir adetâ yapışkan bir zift gibi. Haftaya bunu analiz etmeye çalışalım.

